

HVA ER EN DIRIGENT?

AV TROND KORSGÅRD

INNLEDNING

Å være dirigent er utfordrende, personlig utviklende og kan være veldig givende. Enhver som ønsker å bli dirigent må være seg bevisst ansvaret som ligger i å gi musikantene gode og givende øvelser og konserter. Samspillet mellom dirigent og korps er fascinerende. Faglig styrke, samarbeidsevne og «kjemi» er avgjørende for om dirigenten lykkes. Dette er i stor grad offer for subjektive vurderinger fra både korps og dirigent, og derfor kan dirigenter som lykkes i et korps, få problemer i et annet. I det følgende skal vi se på dirigentens egenskaper, roller og oppgaver, og gi en introduksjon til yrket som kan bidra til en bevisstgjøring i samspillet mellom korps, musikanter og dirigent.

DIRIGENTENS EGENSKAPER OG OPPGAVER

- Dirigenten må inneha en balanse i musikkfaglig kompetanse, pedagogisk/metodisk kompetanse og personlig egnethet.
- Dirigenten må skape en konsentrasjonskultur i korpset, fange musikantene og skape et godt læringsmiljø.
- Dirigenten må til samme tid evne å se både den musikalske helheten og evne å se enkeltmusikantene på individnivå.
- Dirigenten har et bredt spekter av mellom-menneskelige, pedagogiske og faglige teknikker, noe som bidrar til å motivere alle til å yte sitt beste.
- Dirigenten er kreativ, ambisiøs og innsatsvillig, både på egne vegne og på korpsets – og er samtidig en som ser muligheter og oppfatter utfordringer som noe positivt.
- Dirigent må vise tydelig musikalsk lederskap gjennom god dirigentteknikk og engasjerende formidling av den musikalske og kunstneriske visjon.
- Dirigenten må kunne finne egnet repertoar som gir utfordringer og utviklingsmuligheter nok til alle musikantene, og må kunne tilpasse eller forenkle stemmene til de som måtte trenge det. Dette er særlig aktuelt og vesentlig i skolekorps.
- Dirigenten må engasjere seg aktivt i organisasjonsarbeidet.
- Dirigenten må ha dialog med, og være seg bevisst ansvarsfordeling med korpsets styre.
- Dirigenten er korpsets musikalske leder og har det overordnede faglige ansvaret for planlegging av sesongens musikalske innhold, samt planer for korpsets langsiktige musikalske utvikling og målsetninger.
- Dirigenten bør delta aktivt i det faglige samarbeidet med instruktører og andre samarbeidspartnere som for eksempel kulturskoler.
- Dirigenten er en profesjonell aktør i en frivillig organisasjon og det forventes derfor at dirigenten representerer profesjonalitet, faglig kompetanse og lederskap.

DIRIGENTENS ROLLER

Dirigenten bekler mange roller, og kan på samme tid være:

- Musiker
- Arbeidsleder
- Lærer
- Inspirator
- Organisator

MUSIKER

Som dirigenter må vi ha en holdning til musikk som kunstform. Vi må ha et uttryksbehov og et ønske om å formidle det musikalske innholdet i ethvert musikkstykke vi skal jobbe med og fremføre. Vi må øve opp vår egen kvalitative bevissthet i forhold til repertoarvalg og musikalsk utførelse.

Dirigenten må være musikkfaglig sterk og ha godt gehør, kunne sin musikkteori, ha evne til å lese og forstå et partitur, og må kunne kjenne korpsets instrumenter godt nok til å forstå mulighetene og begrensningene.

Dirigenten må beherske sin dirigentteknikk så godt at man kan vise tempo, karakter, klangforskjeller osv. En god regel er at man ikke kan instruere noe man ikke allerede har vist gjennom dirigeringen. En dirigent med god teknikk virker tryggere, utviser bedre lederskap og er bedre i stand til å visualisere musikken enn en dirigent med dårligere teknikk.

Dirigenten bør beherske sitt hovedinstrument på et godt nivå. Det er her man best kan jobbe med sin klangbevissthet, frasering, intonasjon, rytmikk osv. Alt dette må være en integrert del av dirigenten før man kan være en trygg og god formidler foran et korps.

ARBEIDSLEDER

Dirigenten har hovedansvaret for planlegging, gjennomføring og evaluering av sesongen, konserter, den enkelte øvelsen og repertoaret. Dirigenten har korpsets tillit og er derfor det naturlige midtpunktet og korpsets viktigste forbilde.

Dirigenten må skape et godt og trygt læringsmiljø der alle blir sett som enkeltmusikanter. Dette innebærer en forståelse av korpset som helhet, men samtidig må man ha evne til å tilpasse opplæringen for den enkelte. Det må velges repertoar som gir korpset og enkeltmusikanten riktige utfordringer, og som er med på å bygge ensemblet over tid.

Dirigenten må definere korpsets musikalske målsetninger i samarbeid med styret og evt. programkomite eller lignende. Det skal settes sesongmål og periodemål, og øvelser må planlegges, både på sikt og detaljert for den enkelte øvelse, for å sikre musikalsk utvikling.

LÆRER

Dirigenten må kunne noe om psykologi og ha grunnleggende menneskekunnskap. Dirigenter som jobber med barn må kunne utviklingspsykologi for å forstå noe barns utvikling, samt muligheter og begrensninger innen de forskjellige aldersgruppene. Enten dirigenten jobber med barn eller voksne, er grunnleggende kunnskap om gruppepsykologi og samhandling vesentlig.

Dirigenten må ha en pedagogisk tilnærming til dirigentrollen og ha forståelse for lærerrollen. Dirigenten må kunne noe om forskjellige læremåter og være en god kommunikator. Kanskje kan korpspedagog være en bedre beskrivelse enn dirigent i denne sammenhengen?

Dirigenten må inneha en stor nok metodisk verktøykasse. Hvordan skal dirigenten forklare musikkens forskjellige elementer som rytmer, tonehøyder, intonasjon, frasering osv.? Det metodiske må planlegges og utvikles underveis, og ikke minst må det evalueres i ettertid. På denne måten vil både korps og dirigent oppleve musikalsk utvikling, felles og individuelt.

INSPIRATOR

Å være formidler, enten som dirigent, lærer, foredragsholder eller annet, handler mye om personlig egnethet. Mennesker som velger slike yrker har ofte et sterkt engasjement for fagområdet, er kreative, og har ofte humor og et sunt temperament.

Dirigenten må i tillegg til å legge faste rammer og ha godt planlagte øvelser, være i stand til å bruke fantasien til å variere øvelsen slik at den oppfattes som interessant og meningsfull. En god plan fører ofte til at man føler seg friere til å improvisere på en god måte.

Dirigentens formidlingsevne kan øves opp. En dirigent som fanger musikernes oppmerksomhet vil skape engasjement i korpset. Dirigenten må derfor gi presis og interessant instruksjon, og «pakke» dette inn på en tiltalende måte.

ORGANISATOR

Dirigenten må ta aktiv del i administrasjonen av korpset. Dette gjelder planlegging og målsetningsarbeid, men også at man er engasjert i alle deler av korpsets virksomhet.

Dirigenten er med på å sette mål og velge repertoar, men dette hjelper lite hvis praktiske ting som noter og instrumenter ikke er på plass. Dirigenter bør derfor ha kontroll også over dette, selv om det er andre som skal utføre jobben.

Dirigenten må alltid være ute i god tid til øvelsen. Er rommet for kaldt eller varmt? Har alle instrument, noter, notestativ og stol? Kan det være ting som kan gjøre øvelsen mer eller mindre optimal enn planlagt?

Dirigenten må ta aktiv del i konsertplanleggingen. Dette gjelder egnethet på lokalet, utarbeidelse av program, konferansier (evt. gjøre jobben selv) og lyd og lys. Det hjelper lite med flott lydanlegg på solisten hvis korpset ikke høres, eller lysshow hvis dirigenten ikke synes eller musikantene ikke kan lese notene. Alt dette må sjekkes ut på forhånd av dirigenten slik at konserten kan bli så god som mulig.

OPPSUMMERING

Det er en omfattende oppgave å være dirigent, og 90% av jobben synes ikke for publikum som kommer for å høre konsertene. Ingen dirigent er like sterk på alle områder, men bevissthet rundt egen rolle vil føre til egenutvikling gjennom dirigentjobben som man kan oppnå i få andre yrker.

Å være dirigent skal oppleves som hardt, men meningsfullt arbeid. Hovedmålet må være korpsets musikalske utvikling – bonusen er personlig utvikling på mange av livets områder.